บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันได เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ที่บ้านห้วยส้มป่อย ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันได เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรกับความคิดเห็นที่มีต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันได เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์

ประชากรเป้าหมายที่ศึกษาคือ เกษตรกรบ้านห้วยส้มป่อย ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ หัวหน้าครัวเรือนเกษตรทั้งหมด 77 ครัวเรือน ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดต่ำสุด ส่วนการทดสอบสมมุติฐานใช้ค่าไคสแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรและข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 89.6 เกษตรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี เกษตรกรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 50.6 เกษตรกรที่ศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีสถานภาพตำแหน่งผู้นำทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 70.1 การนับถือศาสนาของเกษตรกร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและนับถือผีควบคู่กันไป คิดเป็นร้อยละ 50.6 ครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก 4 ถึง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 สมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 2 คน มากสุด 11 คน เฉลี่ยแล้วมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4.62 คน ในขณะที่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในภาคการเกษตร จำนวน 1 ถึง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 และแรงงานในภาคการเกษตรน้อยที่สุด 1 คน มากที่สุด 8 คน เฉลี่ย 2.83 คน ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่สำหรับทำการเกษตร จำนวน 1 ถึง 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.0 ของครัวเรือนทั้งหมด ครัวเรือนที่มีพื้นที่น้อยที่สุดมีขนาด 3 ไร่ มากสุด 70 ไร่ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่มีการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่วนใหญ่เกษตรกรมีพื้นที่ 1 ถึง 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 62.3 เกษตรกรบางครัวเรือนไม่มีพื้นที่ที่ก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ คิดเป็น ร้อยละ 15.6 รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 0 ถึง 4,000 บาท รายได้เฉลี่ยเป็น 6,585.71

บาท เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยทั้งหมดของหมู่บ้าน ส่วนรายได้จากพื้นที่การเกษตรที่มีการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่วนใหญ่เกษตรกรมีรายได้อยู่ในช่วง 0 ถึง 3,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้เฉลี่ยคือ 2,998.70 บาท การกู้ยืมเงินของเกษตรกรส่วนใหญ่ได้มีการกู้ยืมเงินคิดเป็นร้อยละ 67.5 โดยในจำนวนนี้มีจุดประสงค์ในการกู้ยืมส่วนใหญ่ เพื่อใช้ในการซื้ออาหารและยารักษาโรค คิดเป็นร้อยละ 50 ของผู้กู้ยืมทั้งหมด การรับข่าวสารความรู้จากบุคคลภายนอกหมู่บ้านนั้นพอสรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้พบปะกับบุคลากรขององค์กรเอกชนในรอบปีที่ผ่านมาจำนวน 2 ครั้ง เกษตรกรส่วนใหญ่ได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในรอบปีที่ผ่านมาจำนวน 5 ครั้ง ส่วนการรับข่าวสารความรู้จากการเข้าเมืองของเกษตรกร เป็นการรับความรู้จากบุคคลในตัวเมือง ส่วนใหญ่เข้าเมือง 1 ถึง 10 ครั้ง ในรอบปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 68.8 ของเกษตรกรทั้งหมด เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 36.4 ไม่ได้เข้าร่วมรับการอบรมเกี่ยวกับการเกษตร และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 57.1 ไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การรับข่าวสารความรู้จากสื่อต่าง ๆ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 62.4 ได้รับข่าวสารจากวิทยุมากกว่า 5 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 75.3 ไม่ได้รับข่าวสารความรู้จากโทรทัศน์ ร้อยละ 75.3 ได้รับข่าวสารจากเสียงตามสายของหมู่บ้าน 6 ครั้งต่อสัปดาห์ และร้อยละ 96.1 ไม่ได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ร้อยละ 72.73 มีความรู้มากสามารถทำคะแนนข้อทดสอบความรู้ได้มากกว่า 8 คะแนน จาก 12 คะแนน และ คะแนนเฉลี่ย 9.91 คะแนน

2. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

จากผลของการศึกษาพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับการปลูกพืชแบบขั้นบันได เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยมีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ย 2.66 และเมื่อแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ พบว่า

2.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อข้อความเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันได

เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นข้อความต่อไปนี้ คือ การปลูกพืชแบบขั้นบันไดช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ทำการเกษตร วิธีการปลูกพืชแบบขึ้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์นั้นไม่ขัดต่อประเพณีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง การปลูกพืชแบบขั้นบันได เป็นวิธีการที่ช่วยลดและป้องกันการชะล้างพังทลายของดินได้ดี เจ้าหน้าที่ที่มาส่งเสริมระบบอนุรักษ์ดินและน้ำนั้นมีความน่าเชื่อถือ การปลูกพืชแบบขั้นบันไดนี้ เป็นสิ่งที่ง่ายแก่การปฏิบัติและสมาชิกภายในครัวเรือนสามารถช่วยกันทำได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นข้อความที่ว่าการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเป็นการสิ้นเปลืองแรงงานในการปลูกและดูแลรักษา เมื่อใช้ระบบปลูกพืชเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำแล้ว ทำให้รายได้ลดลง การปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดลง เกษตรกรใช้วิธีการปลูกพืชแบบขั้นบันได เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดให้ทำโดย

เกษตรกรมิได้ต้องการหรือสมัครใจทำเอง การปลูกพืชแบบขั้นบันไดทำให้ต้องลงทุนซื้อพันธุ์พืช ปุ๋ย หรือยากำจัดศัตรูพืชมากกว่าการปลูกแบบดั้งเดิม การปลูกพืชแบบขั้นบันไดทำให้การปลูกพืชล่าช้าและเสียเวลากว่าการปลูกเป็นแนวขึ้นลงตามความลาดเทของพื้นที่ เกษตรกรไม่ต้องการดูแลซ่อมบำรุงสิ่งก่อสร้าง ในการอนุรักษ์ดินและน้ำในกรณีที่มีความเสียหายพังทลายลง เพราะควรเป็นงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน และระดับความคิดเห็นเฉลี่ยของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดตามประเด็นต่าง ๆ ข้างต้น คือ 2.66 แสดงว่าเกษตรกรเห็นด้วยกับการปลูกพืชแบบขั้นบันได

2.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อข้อความเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นข้อความต่อไปนี้ คือ การทำการเกษตรนั้น ดินเป็นสิ่งสำคัญที่สุดและดินที่อุดมสมบูรณ์ทำให้ผลผลิตดี การเกษตรจะประสบผลดีก็ต่อเมื่อมีป่าช่วยซับน้ำและความชุ่มชื้นไว้ในพื้นที่การเกษตรที่อยู่ใกล้เคียง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำควรจะมีคู่กับการทำการเกษตรในหมู่บ้านตลอดไปชั่วลูกชั่วหลาน ควรมีการหยุดยั้งและป้องกันการพังทลายของดิน เกษตรกรต้องการขยายพื้นที่เพื่อปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี เกษตรกรมีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาที่ดินของตนเองให้คงความสมบูรณ์ เพื่อตนเอง ลูกหลานและประเทศชาติ และดินที่ถูกน้ำฝนชะล้างไหลลงสู่ลำน้ำแม่เตี๊ยะนั้น จะไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อชาวบ้านในหมู่บ้านอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าป่าไม้ที่มีอยู่รอบๆ หมู่บ้านในปัจจุบันนี้อุดมสมบูรณ์มาก และไม่ต้องดูแลหรือปลูกเพิ่มเติม และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยว่าชาวกะเหรี่ยงไม่ได้อาศัยอยู่ในป่า ดังนั้นถึงแม้จะถางป่าจนหมดชาวกะเหรี่ยงก็อยู่ได้ การบุกรุกถางป่านั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำต่อไป เพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก ระดับความคิดเห็นเฉลี่ยของเกษตรกรที่มีต่อข้อความด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ เท่ากับ 2.67 แสดงว่าเกษตรกรเห็นด้วยกับความคิดด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรและสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

จากผลการทดสอบสมมุติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันได เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำพบว่า ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรในประเด็นแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ขนาดพื้นที่อนุรักษ์ดินและน้ำ การรับข่าวสารความรู้ทางการเกษตรจากองค์กรของเอกชน องค์กรรัฐบาล และการรับข่าวสารจากวิทยุ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความคิดเห็นของเกษตรกรในประเด็นแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 และความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดของเกษตรกรที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ส่วนตัวแปรอิสระ

ที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันได ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพตำแหน่งผู้นำทางสังคม ศาสนา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร จำนวนพื้นที่การเกษตรทั้งหมด รายได้ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรที่มีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การกู้ยืมเงิน การรับข่าวสารความรู้ และระดับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดและการอนุรักษ์ดินและน้ำ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้คือ ปัญหาแรงงานในภาคการเกษตรไม่เพียงพอ ปัญหาขาดแคลนเครื่องมือทุ่นแรงในไร่นา ขาดแคลนพันธุ์พืชเพื่อใช้ในการผลิต ขาดแคลนปุ๋ย ยาควบคุมศัตรูพืช ขาดแคลนเงินทุน ขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ ขาดเจ้าหน้าที่ผู้ให้คำปรึกษา ขาดตลาดยอมรับผลผลิต ขาดความรู้เกี่ยวกับพืชที่ทำการเพาะปลูก ขาดแคลนน้ำในการเกษตร ขาดที่ทำกินเป็นของตนเอง ที่ทำกินไม่เพียงพอ เส้นทางคมนาคมขนส่งไม่ดี ขาดพาหนะในการขนส่งผลผลิตและปัจจัยการผลิต ปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบและให้ความสำคัญสูงสุดคือ เส้นทางคมนาคม

เกษตรกรได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาข้างต้นดังนี้คือ ให้ทางราชการสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เพื่อการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร ช่วยก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพิ่มขึ้น เกษตรกรต้องการให้มีการดำเนินการเรื่องสิทธิถือครองที่ดินแก่เกษตรกร เจ้าหน้าที่ทางราชการควรพบปะกับเกษตรกรเพิ่มขึ้น ควรมีการซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม และจัดหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร

การอภิปรายผล

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับข้อความว่า การปลูกพืชแบบขั้นบันไดเป็นการสิ้นเปลืองแรงงาน นั่นคือ เกษตรกรมีความเห็นว่าการมีแรงงานน้อยไม่เป็นปัญหาต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันได ซึ่งสัมพันธ์กับผลการทดสอบสมมุติฐานที่ว่าจำนวนแรงงานในภาคการเกษตร มีความสัมพันธ์ทางลบกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ นั่นคือ เมื่อมีแรงงานในภาคการเกษตรน้อย เกษตรกรกลับเห็นด้วยกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ มากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ สนั่น (2536) เกษตรกรเห็นด้วยว่าการปลูกพืชแบบขั้นบันไดช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และไม่ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ไม่ทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดลงและไม่ขัดกับประเพณี วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง เกษตรกรมีความคิดเห็น

ว่าการที่ตนเองใช้วิธีปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำนั้น ทำด้วยความสมัครใจมิได้ทำเพราะถูกทางภาครัฐกำหนดให้ทำ นั่นแสดงให้เห็นว่าเป็นความคิดเห็นที่มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Reij (1997) ที่ศึกษาความยั่งยืนของการอนุรักษ์ดินและน้ำที่พบว่าความล้มเหลวของงานมาจากนโยบายแบบบนลงล่าง ซึ่งไม่ได้มาจากความสมัครใจของผู้ปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่มีความยั่งยืน เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการปลูกพืชแบบขั้นบันไดไม่ต้องการการลงทุนด้านปัจจัยการผลิตมากกว่าระบบการปลูกพืชแบบดั้งเดิมของเกษตรกร และการปลูกพืชแบบขั้นบันไดนี้เป็นสิ่งที่ง่ายแก่การปฏิบัติและสมาชิกภายในครัวเรือนสามารถช่วยกันทำได้ และไม่ทำให้การปลูกพืชล่าช้าหรือเสียเวลาในการปลูกแต่อย่างใด เกษตรกรเห็นด้วยว่าตนมีหน้าที่ดูแลรักษาและซ่อมแซมระบบอนุรักษ์ เมื่อมีความเสียหาย

ในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดเชิงอนุรักษ์ดินและน้ำ เกษตรกรเห็นด้วยว่าดินเป็นสิ่งสำคัญ และดินที่อุดมสมบูรณ์จะให้ผลผลิตดี เกษตรกรมีความคิดเห็นทางแง่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ได้แก่ ไม่เห็นด้วยกับการถางป่า และคิดว่าควรมีการปลูกเพิ่มเติม และตระหนักถึงประโยชน์ของป่าไม้ที่ช่วยซับความชุ่มชื้นไว้ให้กับดิน และเห็นด้วยว่าควรมีการหยุดยั้งและป้องกันการพังทลายของดิน ควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ของตน และเห็นด้วยว่าควรมีการขยายพื้นที่ปลูกพืชแบบขั้นบันได มีเกษตรกรเกือบครึ่งของเกษตรกรทั้งหมดคิดว่า ควรมีการถางป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก จะเห็นได้ว่าเกษตรกรยังไม่ตระหนักถึงผลที่แท้จริงของการชะล้างพังทลายของดินในทุกแง่ ดังจะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าดินที่ถูกน้ำฝนชะล้างไหลลงสู่ลำน้ำนั้น จะไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อชาวบ้านหมู่บ้านอื่น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วปัญหาจากดินตะกอนนั้นมีผลกระทบต่อหมู่บ้านท้ายน้ำ และเกิดการสะสมดินตะกอนหน้าเขื่อน เกิดเป็นปัญหาระดับชาติในที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกร สภาพเศรษฐกิจและสังคมกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

1. เพศ

จากการทดสอบสมมุติฐานพบว่า เพศของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทของชายหญิงเผ่ากะเหรี่ยงไม่ค่อยแตกต่างกันนัก เนื่องจากชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงนับถือบรรพบุรุษฝ่ายหญิง (ประวิตร, 2538) ในขณะเดียวกันก็ให้ฝ่ายชายเป็นผู้นำครัวเรือนเช่นกัน ดังนั้นความแตกต่างของเพศจึงไม่มีผลต่อความคิดเห็น โดยเฉพาะในปัจจุบันชายและหญิงต่างมีความเสมอภาคในเกือบทุกสังคม ผลการทดสอบสมมุติฐานนี้ต่างจากผลการศึกษาของสุทธิศักดิ์ (2540) ที่กล่าวว่า เพศมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเกษตรกร

2. อายุ

จากการศึกษาพบว่าอายุของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ นั่นคือ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ แสดงว่าเกษตรกรอายุมากกับเกษตรกรอายุน้อย มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ คาดว่าเป็นเพราะเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำมากพอกัน ดังนั้นจึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับสุทธิศักดิ์ (2540) พงษ์พันธ์ (2539) และวิทัศน์ (2535) ซึ่งกล่าวว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นหรือทัศนคติการยอมรับเทคโนโลยี ในขณะเดียวกันก็ขัดแย้งกับผลการศึกษาของสนั่น (2536) ซึ่งกล่าวว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อยมีทัศนคติทางดีมากกว่าเกษตรกรอายุมาก และ Sureshwaran ed al. (1997) กล่าวว่า อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับการยอมรับเทคโนโลยีการอนุรักษ์ดินและน้ำ

3. ระดับการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาของเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ นั่นคือ ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่แตกต่างกันไม่ได้ทำให้ความคิดเห็นต่างกัน อาจเป็นเพราะระดับการศึกษาของเกษตรกรไม่มีความแตกต่างกันมาก จึงไม่มีความชัดเจน และเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับสุทธิศักดิ์ (2540) พงษ์พันธ์ (2539) และ Sureshwaran ed al. (1997)

4. สถานภาพตำแหน่งผู้นำทางสังคม

จากการศึกษาพบว่าสถานภาพตำแหน่งผู้นำทางสังคมไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ นั่นคือ เกษตรกรที่มีตำแหน่งผู้นำทางสังคมกับผู้ที่ไม่มีตำแหน่งมีความคิดเห็นต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ วิทัศน์ (2535) แต่ในทางตรงข้าม มีผลขัดแย้งกับศักดิ์ชาย (2541) ที่กล่าวว่า สถานภาพตำแหน่งผู้นำมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ

5. ศาสนา

จากการศึกษาพบว่า ศาสนาไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งนี้หมายถึงว่าเกษตรกรที่นับถือศาสนาที่ต่างกันไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ มิได้ขัดต่อคำสั่งสอนของศาสนาใด ๆ ดังนั้นศาสนาจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ หมายความว่าไม่ว่าจะมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากน้อยก็ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกร สอดคล้องกับผลการศึกษาความคิดเห็นที่ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า การปลูกพืชแบบขั้นบันได เป็นสิ่งที่ง่ายต่อการปฏิบัติและสมาชิกภายในครัวเรือน สามารถช่วยกันทำได้ นั่นคือ เกษตรกรเห็นว่าจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ในครัวเรือนเพียงพอแก่การปลูกพืชแบบขั้นบันได ดังนั้นปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจึงไม่สัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกร และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุทธิศักดิ์ (2540)

7. จำนวนแรงงานในภาคการเกษตร

จากการทดสอบสมมุติฐาน ปรากฏว่าจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิทัศน์ (2535) คาดว่าจะมีเหตุผลเช่นเดียวกับกรณีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการวิจัยที่ขัดแย้งกัน ได้แก่ สนั่น (2536) กล่าวว่าเกษตรกรครัวเรือนที่มีแรงงานน้อยจะมีทัศนคติที่ดีต่อระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ และเช่นเดียวกันกับพงษ์พันธ์ (2539) Sureshwaran ed al. (1997) และ Igbokwe(1997) ซึ่งกล่าวว่าจำนวนแรงงานในภาคการเกษตรมีความสัมพันธ์กับทัศนคติความคิดเห็นต่อระบบอนุรักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ขนาดพื้นที่การเกษตรทั้งหมด

ในการทดสอบได้แยกความคิดเห็นออกเป็น 2 ประเด็น พบว่าขนาดพื้นที่การเกษตรมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรในประเด็นแนวคิดเชิงอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยมีทิศทางเป็นลบ นั่นคือ กรณีที่พื้นที่การเกษตรมีขนาดเล็ก เกษตรกรจะมีความคิดเห็นในทางบวกมากต่อระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในทางตรงข้าม ถ้าพื้นที่การเกษตรขนาด

ใหญ่ เกษตรกรจะมีความคิดเห็นในทางบวกน้อยกว่า ทั้งนี้คาดว่าเป็นเพราะเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดใหญ่ ย่อมได้รับผลผลิตจากพื้นที่เป็นจำนวนมากกว่าพื้นที่ขนาดเล็ก เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากเกษตรกรไม่เห็นผลเสียของการชะล้างพังทลายของดินที่เป็นรูปธรรม เป็นจำนวนเงินที่ต้องเสียไปจากการสูญเสียหน้าดิน เป็นต้น (Norman and Douglas, 1994 :161) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Sureshwaran ed al. (1997) สนั่น (2536) และศักดิ์ชาย (2541) ซึ่งกล่าวว่าขนาดของพื้นที่การเกษตรมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกร แต่ขัดแย้งกับสุทธิศักดิ์ (2540) และพงษ์พันธ์ (2539) ที่กล่าวว่าขนาดพื้นที่การเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกร

9. รายได้ทั้งหมดเมื่อปีที่ผ่านมา

จากการศึกษาพบว่า รายได้ทั้งหมดเมื่อปีที่ผ่านมาไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุทธิศักดิ์ (2540) และพงษ์พันธ์ (2539) แต่ผลการศึกษาของวิทัศน์ (2535) ปฐวี (2536) สนั่น (2536) และศักดิ์ชาย (2541) กล่าวในทางตรงข้ามคือ รายได้มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นทัศนคติของเกษตรกรต่องานอนุรักษ์ดินและน้ำ

10. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่มีการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ ปรากฏว่าขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรที่มีการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 กับความคิดเห็นของเกษตรกรในประเด็นของแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยมีทิศทางติดลบหมายความว่าขนาดพื้นที่เล็กจะมีความคิดเห็นทางบวก แต่ถ้าขนาดพื้นที่ใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของวิทัศน์ (2535) และ Reij (1997) แต่ในความคิดเห็นโดยรวมแล้วไม่มีความสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ทำการเกษตรที่มีการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

11. รายได้จากพื้นที่ที่มีการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

รายได้จากพื้นที่ที่มีการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ คาดว่าเนื่องจากรายได้ที่เกษตรกรได้รับนั้นอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก จึงไม่มีผลต่อความคิดเห็น รายได้ต่ำไม่ดึงดูดความสนใจไม่สามารถมีผลต่อความคิดเห็นได้ ดังนั้นความสัมพันธ์จึงต่ำเช่นเดียวกันกับกรณีของรายได้ทั้งหมดซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกร

12. การกู้ยืมเงิน

เกษตรกรที่ทำการกู้ยืมเงินส่วนใหญ่ใช้ในการซื้อหาอาหารและยารักษาโรค แสดงให้เห็นว่ารายได้จากอาชีพการเกษตรของเกษตรกรนั้นไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ ดังนั้นจึงหันมากู้ยืมเงินทั้งจากแหล่งเงินที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการศึกษาความสัมพันธ์พบว่า การกู้ยืมเงินไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ นั่นคือ เกษตรกรที่กู้ยืมเงินกับเกษตรกรที่ไม่ได้กู้ยืมเงิน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากเป็นการกู้ยืมเพื่อใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อใช้ในกิจกรรมอนุรักษ์ดินและน้ำ อีกทั้งกิจกรรมอนุรักษ์ดินและน้ำไม่สามารถแสดงให้เกษตรกรเห็นผลตอบแทนเป็นรายได้สูงให้เห็นทันตาได้ ดังนั้นปัจจัยด้านการเงินจึงไม่มีผลต่อความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

13. การรับข่าวสารความรู้จากบุคลากรขององค์กรเอกชน

ในการศึกษาเป็นการวัดจำนวนครั้งในรอบปีของการพบปะกับบุคลากรองค์กรเอกชนของเกษตรกร ปรากฏผลว่าการรับข่าวสารความรู้จากบุคลากรขององค์กรเอกชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ถ้าความคิดเห็นของเกษตรกรต่อประเด็นแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ มีทิศทางเป็นลบนั่นคือ เกษตรกรที่พบปะกับบุคลากรขององค์กรเอกชนน้อยครั้งจะมีความคิดเห็นทางบวกมากกว่าเกษตรกรที่พบปะกับบุคลากรขององค์กรเอกชนบ่อยครั้งกว่า ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะนโยบายขององค์กรเอกชน เน้นที่จะหยุดยั้งการใช้ประโยชน์พื้นที่บนที่สูงและพื้นที่บริเวณต้นน้ำ ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงขัดแย้งกับการใช้ประโยชน์พื้นที่บนที่สูงโดยใช้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และขัดแย้งกับแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ ทำให้มีความสัมพันธ์ในทางกลับกัน

14. การรับข่าวสารความรู้จากบุคลากรขององค์กรรัฐบาล

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับข่าวสารความรู้ทางการเกษตรจากบุคลากรองค์กรรัฐบาลกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อประเด็นแนวคิดเชิงอนุรักษ์ดินและน้ำ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ในทิศทางติดลบ คาดว่าเป็นผลมาจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานอย่างไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการติดตามงานที่นำไปส่งเสริมทำให้เกษตรกรขาดความเชื่อถือและเกิดอคติต่อสิ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริม ทำให้มีความสัมพันธ์ในทางกลับกัน ส่วนความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำนั้นไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพงษ์พันธ์ (2539) แต่ขัดแย้งกับสุรัชนี (2540) ที่พบว่าการติดต่อกับเจ้าพนักงานการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จขององค์กรด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ Sureshwaran ed al.

(1997) กล่าวว่าการให้คำปรึกษาคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ

15. การรับข่าวสารความรู้จากบุคคลในตัวเมือง

การรับข่าวสารความรู้จากบุคคลในตัวเมืองไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การศึกษาครั้งนี้วัดจากจำนวนครั้งของการเข้าเมืองของเกษตรกรในรอบ 1 ปี ดังนั้นการพบปะกับคนในตัวเมืองจึงไม่มีผลต่อความคิดเห็นของเกษตรกร เกษตรกรที่เดินทางเข้าตัวเมืองอาจไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ดังนั้นจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นด้านการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของวิทัศน์ (2535) ซึ่งกล่าวว่าการเข้าเมืองของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการยอมรับเทคโนโลยี

16. การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตร

การเข้ารับการฝึกอบรมไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ คาดว่าเนื่องจากจำนวนครั้งของการฝึกอบรมนั้นน้อยมากจึงไม่มีผลต่อความคิดเห็นของเกษตรกร ดังนั้นจึงไม่มีความแตกต่างระหว่างเกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับผู้ไม่ได้รับการอบรม ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ขัดแย้งกับผลการศึกษาของนภาพร (2536) และวิทัศน์ (2535) ซึ่งกล่าวว่าเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมมีเจตคติต่องานส่งเสริมการเกษตรแตกต่างจากเกษตรกรที่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ

17. การเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

จำนวนครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันได เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกร เช่นเดียวกับกรณีการเข้ารับการฝึกอบรมทางการเกษตร ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของวิทัศน์ (2535) ซึ่งกล่าวว่าการมีส่วนร่วมกิจกรรมการส่งเสริมมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยี แต่ผลการศึกษานี้แย้งกับการศึกษาของศักดิ์ชาย (2541)

18. การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากวิทยุ

การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากวิทยุมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแนวความคิดเชิงอนุรักษ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ในทางลบ เนื่องจาก

รายการวิทยุที่เกษตรกรรับฟังเป็นภาคภาษากะเหรี่ยงมีการกระจายเสียงในเวลาเช้าและเย็นทุกวัน เป็นรายการที่เสนอความรู้ทางการเกษตร ประกอบกับการจัดรายการเพลง คาดว่าเกษตรกรจะสนใจเพลงมากกว่ารายการทางการเกษตร และรายการอาจด้อยในส่วนของความรู้ด้านการอนุรักดินและน้ำ ดังนั้นความสัมพันธ์จึงเป็นไปในทางที่กลับกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิทัศน์ (2535) แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของสุทธิศักดิ์ (2540)

19. การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากโทรทัศน์

การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากโทรทัศน์กับความคิดเห็นทางเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ เป็นเพราะบริเวณบ้านห้วยส้มป่อย มีสภาพเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ทำให้การรับสัญญาณโทรทัศน์ไม่ค่อยชัดเจน อีกทั้งเกษตรกรที่มีเครื่องรับสัญญาณโทรทัศน์นั้นมีจำนวนน้อย การได้รับข่าวสารจากทางโทรทัศน์จึงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับโอกาสของแต่ละบุคคล แต่จากการวิเคราะห์แสดงว่าการรับข่าวสารจากโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของสุทธิศักดิ์ (2540) ที่ว่าการรับข่าวสารจากโทรทัศน์ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการเกษตรผสมผสานในเชิงอนุรักษ์

20. การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากเสียงตามสายของหมู่บ้าน

จากผลการศึกษาปรากฏว่าการรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากเสียงตามสายของหมู่บ้านกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ นั่นคือ จำนวนครั้งต่อสัปดาห์ของการรับฟังข่าวสารจากรายการเสียงตามสายของหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกร อาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่เข้าใจในข่าวสารนั้น จึงทำให้มีความคิดเห็นไม่สัมพันธ์กับการรับข่าวสารความรู้ดังกล่าว

21. การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อสิ่งพิมพ์

การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 4 ความสามารถในการอ่านทำความเข้าใจกับสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นปลิว จดหมายข่าว โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เป็นไปได้น้อย ดังนั้นการรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์จึงไม่มีผลต่อความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของสุทธิศักดิ์ (2540)

22. ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อประเด็นเกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันได มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ในทางบวก นั่นคือ เกษตรกรที่มีความรู้มากจะเห็นด้วยกับการปลูกพืชแบบขั้นบันได ในทางกลับกัน เกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำน้อย จะไม่เห็นด้วยกับการปลูกพืชแบบขั้นบันไดซึ่งสนับสนุนแนวคิดของบุญธรรม (2520) ที่ว่า "ความคิดเห็นของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติประจำตัวบางอย่าง เช่น พื้นความรู้ เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลและกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะพื้นฐานความรู้อันเป็นกระบวนการทางสังคม และเป็นรากฐานในการก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ" นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาที่สนับสนุนแนวคิดข้างต้น ได้แก่ ศักดิ์ชาย (2541) กล่าวว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรดินและ Scoones (1997) Herath (1997) และ Reij (1997) กล่าวว่า ความรู้ของเกษตรกรในเรื่องนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นและการยอมรับเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

หลังจากได้ทำการศึกษา ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่า ความรู้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความคิดเห็นของเกษตรกร และในขณะเดียวกันเกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดการอบรมให้ความรู้ และต้องการคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนางานส่งเสริมการปลูกพืชแบบขั้นบันไดเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ นี้ได้ จะต้องจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปดำเนินงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของเกษตรกรทั้งด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ทั้งนี้ควรเริ่มจากหน่วยงานทางราชการอันได้แก่ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา เป็นผู้ประสานงาน ระหว่างหน่วยงานและกับเกษตรกร กรมพัฒนาที่ดินให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมส่งเสริมการเกษตรให้ความรู้ด้านการปลูกพืช

2. กรมประชาสงเคราะห์และกรมส่งเสริมการเกษตรควรช่วยจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร และควรให้เกษตรกรได้มีส่วนในการจัดการกองทุนด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาการช่วยตนเองของเกษตรกร แทนที่จะรอแต่ความช่วยเหลือจากทางราชการเท่านั้น

3. สำนักงานแร่งรัดพัฒนาชนบท ร่วมกับกรมพัฒนาที่ดิน ควรจัดการก่อสร้างหรือซ่อมแซมเส้นทางลำเลียงภูเขาให้มีสภาพดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อความสะดวกในการเดินทาง การขนส่งผลผลิตและปัจจัยการผลิตของเกษตรกร

4. กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร และ กรมประชาสงเคราะห์ ควรร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ ร่วมกันปฏิบัติภายในหมู่บ้านให้บ่อยยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสทดลองปฏิบัติและได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การปลูกรั้วหญ้าแฝกริมถนนภายในหมู่บ้าน ปลูกรั้วหญ้าแฝกรอบ ๆ แหล่งน้ำ หรือริมลำห้วยเพื่อป้องกันตลิ่งพัง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้เกษตรกรได้ลงมือปฏิบัติ ตลอดจนได้ช่วยกันดูแลรักษาและบังเกิดผลในโอกาสต่อไป

5. กรมประชาสงเคราะห์ โดยศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดนโยบายการผลิตของหมู่บ้านให้เป็นการผลิต เพื่อการบริโภคภายในหมู่บ้าน เนื่องจากเส้นทางคมนาคมไม่อำนวยแก่การขนส่งผลผลิต ดังนั้น การผลิตเพื่อบริโภคหรือการเกษตรแบบพอเพียงจึงควรได้รับการส่งเสริม อีกทั้งการหาตลาดรองรับผลผลิตการเกษตรยังต้องเป็นผลผลิตที่มีมาตรฐาน จึงจะสามารถหาตลาดรองรับได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทำการวิจัย มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อประกอบกับผลการศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งบางครั้งไม่สามารถอธิบายรายละเอียดบางประการได้

2. ในการศึกษาควรใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรได้ดี และศึกษาในหลาย ๆ พื้นที่เปรียบเทียบกัน เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีตัวเปรียบเทียบที่ได้มีการควบคุมปัจจัยในลักษณะเดียวกัน จึงจะสรุปผลได้ชัดเจน

3. ในการเก็บข้อมูลควรใช้บุคลากรที่เกษตรกรให้ความเป็นกันเอง และสามารถให้ข้อมูลที่ตรงกับความจริงมากที่สุด และควรหลีกเลี่ยงที่จะใช้บุคลากรขององค์กรทางราชการที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล เพื่อหลีกเลี่ยงอคติที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้นำเกษตรกร สมาชิกในชุมชนนั้นซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการเก็บข้อมูลวิจัย